

INTELLEKTUÁLIS ÉS NÉPMŰVELÉSI FÓRUMOK

Az utóbbi évek irodalmi és napisajtójában nemegyszer kerültek szóba az irodalmi körök, többnyire azonban a legfiatalabbak, a kezdő tollforgatók vagy éppen a dilettánsok ügyeként kezeltük őket, s hamar megnyugtattuk lelkiismeretünket, ha rosszul mentek a dolgok, ha pedig nem volt különösebb baj, ez igazolni látszott közönyünket. A többes szám első személy „hivatásos irodalmunkra“, íróinkra, kritikusainkra vonatkozik — noha említhetnénk kivételeket is (főképpen a kisvárosokból). Pedig az irodalmi kör sokkal gazdagabb problémavilágot jelent, semhogy azonosíthatnánk a lapok „levélváltás“ rovataival. Mindjárt kapcsolhatnánk hozzá a közelmúlt több jelentős (bár megnyugtató következtetéshez, gyakorlati intézkedések szorgalmazásához nem jutó) vitáját, így például az irodalomköz-pontúságét, de az irodalmi körök kapcsán ugyancsak elgondolkozhatunk a közérthetőség vagy pontosabban az érthetőség és megértés szüntelenül felbukkanó követelésén, valós dilemmáin. A korszerű közművelődésnek, különösen nemzetiségi lehetőségeink és feladataink ismeretében, ugyanolyan fontos részterülete ez, mint a szabadegyetem vagy a műkedvelő színjátszás; talán leginkább e két forma között jelölhetjük ki az irodalmi kör helyét, hiszen aktívabb részvételt kíván, mint egy szabadegyetemi kollégium, eredendően az alkotás, az alkotók fóruma, viszont tágabb teret nyújt a kívülállóknak a beleszólásra, mint ahogy ezt akár a műkedvelő színjátszás teheti. (E formák szerencsére nem mindig válnak el élesen egymástól, néha olyan szerves kapcsolat is létrejöhet köztük, mint a *Gondolatok egy levél margójára* című irodalmi összeállítás alkalmával a kolozsvári „Stúdió 51“ tehetséges ifjú színpadi kísérletezői s a produkciót „vizionáló“, még a bemutató előtt véleményt mondó Gaál Gábor-kör tagjai között.)

Aligha véletlen, hogy e kérdéseket először érdemben felvető szerző, Gálfalvi György éppen egy jól működő (illetve akkoriban, a hatvanas évek közepén, Bodor Pál irányítása alatt különösen aktív) irodalmi kör, „a Gaál Gábor“ péntek esti megbeszélésein feltűnt szenvedélyes vitatkozó, aki pályakezdő kritikáiban, majd riportjaiban az időszerű közügyeket kereste, bolygatta. Gálfalvi 1972 márciusában 11 rendszeresen működő magyar nyelvű irodalmi körről tud az országban, s a törzsgárda létszáma szerinte 500—550 főben állapítható meg (*Irodalmi körök — művelődési műhelyek. Igaz Szó, 1972. 4.*). Ezek a számadatok önmagukban nem igazolják az irodalmi köröknek tulajdonított fontosságot, ám ha meggondoljuk — Gálfalvi is hangsúlyozza —, hogy például a Kolozsvárról (vagy újabban a Temesvárról, Bukarestből, Brassóból) kirajzó diákok hányfelé viszik magukkal a körüi viták emlékét (illetve a temesvári diákművelődés közvetlen tanúi az ízlés- és gondolatformáló színház-élményeket), akkor nyugodtan besorozhatjuk az ötszázat legalább tizzel-hússzal — és ez a szám már nem is annyira elhanyagolható, legalábbis az aktív művelődés vonatkozásában.

Am nem csupán a számokról van szó, hanem éppen e földrajzi szóródásról. Mert igaz ugyan, hogy a szemináriumi munka, a könyvtári, színházi, operai, képzőművészeti lehetőségek mellett a diákok számára is hasznos ez a cselekvő művelődési „pótlék“, de nélkülözhetetlen volta elsősorban a kisvárosokban nyilvánvaló, intézményesülése ott létfontosságú a korszerű tájékozódás, az anyanyelvi

kultúra ápolása érdekében, a provinciális beszűkülés ellen. Nagyszalontán, Tordán, Érmihályfalván, Besztercén — de nemegyszer még Nagyváradon vagy Temesvárt, Brassóban is — ezek az irodalmi körök „hozzák házhoz“ az ország legjobb íróit, folyóiratok szerkesztőit, neves tudósokat vagy művészeket. És ez már összefügg a Gálfalvitól említett és joggal helyeselt „sokszögesítéssel“ — az „irodalomköz-pontosság“ ésszerű feloldásával. Az a statisztikai adat sem elhanyagolható, hogy e vidéki körök tagjainak jelentős hányada a műszaki értelmiség köréből kerül ki, sőt nemritkán maguk az „alkotók“ is innen verbuválódnak. Nem lekiacsiyolendó lehetőség ez irodalmunk szemszögéből sem (jóllehet mai orvos-csehovjainkat, -né-methlászolóinkat, ifjú mérnök-voznyszenszkiijeinket még nem ismerjük).

Az irodalmi körök szerepének közgyi tudatosítása persze csak az első lépés a lehetőségek materializálásában. Valóban fontos volt elosztatni a bizalmatlanságot kisebb-nagyobb városainkban e körök tevékenysége körül, de legalább ilyen fontos most már felszámolni a féldilettánsok s a pódiumra vágyó kezdők féltékenységét, illetve az írók, kritikusok nemtörődőmségét. Miért ne volna megvalósítható — ahogy Miron Radu Paraschivescu megvalósította Bukarestben — a legjobbak, a fiatalokat leginkább vonzó, alakító egyéniségek részvétele e „munkában“, miért ne válhatnának újra — ahol megvan rá a lehetőség — intellektuális fórumokká is az elsődlegesen népművelési formák? Bizonyára szükség lesz munkamegosztásra e kettős cél érdekében, de kár volna valamelyiket is feladni.

Itt következő versösszeállításunkat, amelyben már ismert és még ismeretlen nevek együtt szerepelnek, érvnek szánjuk az irodalmi köröket lebecsülő nézettel szemben. A *Forrás* második nemzedékéhez hasonló „forrás“ miért ne ismétlődhetne meg a hetvenes években?

Kántor Lajos

BÖSZÖRMÉNYI ZOLTÁN (Kolozsvár)

SZFÉRÁK

Versem világ,
világé a versem
s nem gyűjtök rőzsét,
sem illúziókat.

HOL TÉVEDEK

Hol tévedtem,
és tévedtem-e egyáltalán,
ha az emberiségnek minden
szavát elhittem?
Tévedni csak én szoktam,
mindig csak Én, Én,
pedig már lehetne egyszer úgy is,
hogy Te, Ó, Ti, Ók,
De hol tévedek most is,

ha már-már letisztulni
látom magamban a világot,
ha gondolataim nem a füstös
állomásokon vesztegelnek,
hanem kifutottak a nyílt pályára,
hol tavasz van és napsütés,
csak fény, fény,
vakító és fehér?